

novu smatrajući Crkvu ne samo kao događaj vjere — vjera pojedinaca — nego i kao prostor, mjesto, na kojem se ta istinska vjera događa. Promatra Crkvu i kao događaj vjere i kao ustanovu želeći tako osvijestiti smisao Crkve kakav joj je dao sam Isus Krist.

Ova su razmišljanja velik doprinos socijalnoj etici Crkve i bit će od velike pomoći svakome koji ta razmišljanja bude pažljivo slijedio.

A. REBIĆ

KRITIČKO IZDANJE »ACTA SLAVICA CONCILII FLORENTINI«

Acta Slavica Concilii Florentini, Ad fidem manuscriptorum edidit, addita versione latina, Joannes Krajcar, S. I. in Pont. Ins. Orient. stud. professor, in: Concilium Florentinum, Documenta et scriptores, Editum consilio et impensis Pontificii Instituti Orientalium Studiorum, volumen XI, Roma 1976.

Pred pola stoljeća zasnovao je i započeo izdavanje izvora Firentinskog sabora G. Hofmann. Predvidio je jedan svezak za objavljivanje slavenskih akata istog Sabora. Prije deset godina povjeren je taj posao profesoru Papinskog instituta za orijentalne studije Janu Krajcaru, koji ga je 1976. uspješno završio. »Acta Concilii Florentini« posljednji su svezak niza koji donosi dokumente i pripovijedanja o Ferrarsko-Firentinskom saboru (1437-1439). Taj sabor sazvan u svrhu sjedinjenja Grčke i Latinske crkve, jedini je ekumenski sabor na kojem su službeno sudjelovali predstavnici Istočnih Slavena. Predvodio ih je Izidor, metropolita Kijeva i čitave Rusije, Grk koji je rezidirao u Moskvi. Njegova je pratnja brojila oko sto osoba, uključujući tu i sluge. Isticali su se Avramij, biskup Suzdalski i Toma, laik, predstavnik Velikog kneza Tverskoga.

»Acta Slavica Concilii Florentini« na XIV + 168 stranica obuhvaćaju uvodni dio, glavni dio i kazala. Uvodni dio sadrži kratak, ali informativan predgovor, donosi selektivnu bibliografiju i napomene o načinu koji je primijenjen kod izdavanja izvora. Glavni dio ima dva sloja: prvi sadrži pripovijedanja, iskaze a drugi dokumente, pisma. Tekstovi su izdani krajnje kritički, prema suvremenim metodama ediranja, provideni preciznim

kritičkim aparatom i iscrpnim povijesnim komentarom. Uz izvorni slavenski tekst teče usporedo prijevod na latinski. Na kraju publikacije dolazi nekoliko iscrpnih kazala: kazalo biblijskih navoda, težih slavenskih riječi, kazalo osoba što se spominju u objavljenim vrelima, kazalo geografskih mjesta, autora i kazalo stvari.

Izdana građa je, kako je spomenuto, svrstana u dva sloja: pripovijedanja i dokumenti. Među pripovijedanjima, koja tvore prvi sloj edicije, nesumnjivo je s povijesnog stanovišta najvažnije ono prvo »Hođenje mitropolita Isidora na Florentinskij sabor« (str. 7-46). Autor je nepoznat. Zacijelo netko iz Izidorove pratnje, vjerojatno laik. Tu je, što je za nas osobito zanimljivo, opisan prolazak Moskovljana kroz Hrvatsku zimi 1439-40:

Od Mletaka do grada Poreča plovili smo 110 milja, od Poreča do grada Pule 30 milja; tu se dobiva sol iz mora u mjesecu srpnju i kolovozu. I tu je naša lađa ostala 10 dana zbog nepovoljnog vjetra. [...] Od Pule do grada Osora 50 milja. I tu je lađa stajala 10 dana radi vjetra, i tu se također dobiva sol. Do grada Senja je 60 milja. Taj se grad nalazi na Bijelom moru među brdima. Tu smo 17. siječnja izišli iz lađe. Od Senja do Brinja 15 milja, a put ide kroz šume u brdima. I u tim gradovima žive Hrvati (Havratjane), jezika srodna ruskome, a vjere latinske.

Od Modruša do grada Ozlja 20 milja. Taj grad je sazidan od drva, a pod njim je rijeka Kupa. A od Ozlja do grada Jastrebarskog 15 milja, a od Jastrebarskog do utvrde Okić 5 milja. Od Okića do grada Zagreba 20 milja. Taj je grad velik i lijep a pod ugarskim je carem. I u tom gradu vidjesmo srpskoga cesara despota s njegovom caricom i djecom, njegovo je naime srpsko carstvo oborio turski car Murad. U tom smo istom gradu u crkvi vidjeli u kovčegu postavljenu na oltar neraspadnuto tijelo jednog od djece što ih je u Kristovo vrijeme pobio Herod. To smo vidjeli 7. dana mjeseca veljače. Od Zagreba do Rakovca 4 milje i od Rakovca do Križevaca 3 milje. Od Križevaca do Koprivnice 3 milje. Od Koprivnice do rijeke Dra-

ve milja. Ta rijeka je na granici Slavske i Ugarske zemlje (str. 36—38).

Nedavno je N. A. Kazakova izvijestila o drugim kodeksima koji sadrže »Hoždenie« (Trudy Otdela drevnerusskoj literatury 30[1976]73—94), no »Acta Slavica« su već bila tiskana, pa, razumljivo, njen članak nije mogao biti konzultiran.

Od ostalih pripovijedanja što dolaze u prvom sloju edicije vidno mjesto, nakon »Hoždenija« zauzimaju pripovijedanja Simeona Suzdalskoga o Firentinskom saboru. Krajcar je utvrdio da je Simeon prezbiter a ne ijeromonah suzdalski. On je također upozorio kako se u Simeonovim pripovijedanjima nalaze među recima svi elementi teorije o Moskvi kao Trećem Rimu. Spisi su izvršili znatan utjecaj na rusko društvo.

U drugom sloju edicije, koji sadrži dokumente i pisma, na prvom je mjestu, s pravom, objavljen slavenski tekst bule sjedinjenja Firentinskog sabora, objavljen je na ćirilici; original je napisan u XV stoljeću, pače samo nekoliko dana nakon proglašenja sjedinjenja; čuva se u Firenzi.

Od ostalih dokumenata je vrijedan pažnje »Salvus conductus« što ga je Eugen IV dao predstavniku kneza Tverskoga. Ovaj je dokument ovdje po prvi puta izdan cjelovito.

Jedini nedostatak edicije jest da je Krajcar neke pojedinosti kao npr. opis svečanosti u Firenzi koje su moskovski gosti bili svjedoci, morao uzeti iz ranijeg francuski transliteriranog izdanja, jer nije uspio dobiti mikrofilm odnosno kodeksa iz Sovjetskog Saveza. No to kao vanjska okolnost ne umanjuje vrijednost rada i djela. Kakogod je edicija prvotno namijenjena povjesničarima, - uostalom izašla je u nizu izrazito povijesnom - prof. Krajcar je također vodio računa i o filozofima pri transliteraciji i transkripciji slavenskih kodeksa. Tako da edicija predstavlja u isti čas značajan prinos povijesti, filozofiji i teologiji.

Zagreb, 26. III 1977.

Ivan GOLUB

SVESCI 30/1977/COMMUNIO. Izdaje centar za koncilna istraživanja, dokumentaciju i informacije »Kršćanska sadašnjost«, Zagreb, Marulićev trg 14. Stranica 126.

Ovaj trideseti broj SVESCI-COMMUNIO donosi nekoliko veoma dobrih članaka, upravo za osvježenje teološke misli mnogih marljivih čitalaca. U prvom članku PRENOŠENJE VJERE II (nastavak istoimenog članka iz francuske revije ETUDES, svibanj 1975) Joseph Moingt veoma kritički i iskreno govori o tome kako danas prenositi vjeru koja nažalost sve više nestaje. U prethodnom je članku (PVI) pokazao kako bi Crkva trebala biti danas opet misionarska, evanđeoska i u svojem nutarnjem ustrojstvu i u svojem otvaranju prema ljudima a ne da se toliko brine kako da preživi sa svojim sadašnjim strukturama i ustanovama. Svoje mišljenje pisac usmjeruje u dva pravca, u pravcu vjeronauka i u pravcu sakramentalnog života. Govoreći o vjeronauku ističe kako je s njime u vezi preustrojstvo čitave Crkve kao navjestiteljice evanđelja, stvaranje prostora koji će biti otvoren za slobodno kolanje riječi vjere i osiguravanje vremena za oblikovanje i sazrijevanje vjere u mladima. U tom smislu u Crkvi treba mnogo učiniti. Pisac u članku daje nekoliko veoma praktičnih usmjerenja.

U drugom članku FUTUROLOGIJA I KRŠĆANSKA ETIKA Martin Rock ispituje odnos futurologije odnosno nauke o budućnosti i kršćanske etike. Iznosi veoma zanimljiva zapažanja na podatke koje donose u svojim studijama razni futurolozi i ta zapažanja osvjtljuje kršćanskim razmišljanjima. U trećem članku SEKSUALNA ETIKA POSTRIDENSKIH TEOLOGA Louis Vereecke ispituje naučavanje moralista o seksualnosti, i to od Tridentuskog sabora sve do kraja 18. stoljeća. Zapravo analizira u prvom redu udžbenike moralne teologije zastavljajući se najviše na teologu i moralisti sv. Alfonsu Liguori čija je moralna teologija bila zastupljena u našim udžbenicima sve do kraja drugog svjetskog rata. U narednom članku ETIČKI PROBLEM TIJELA raspravlja Marinko Leko sličan problem, dakako, zaustavljajući se samo na problematici tijela. Katoličku nauku o tijelu oslanja na nauku Biblije o tijelu. To je veoma koristan doprinos biblijskoj teologiji tijela. Obraduje veoma dobro i Stari i Novi zavjet. Pokazuje kako je Biblija daleko od svakog potcjenjivanja i prezira ljudske tjelesnosti. Prezirući tjelesnost upada se u opasnost da se prezre i